

Aby ve válce nemizela lidskost

Počet ozbrojených konfliktů ve světě roste a navzdory humanitárním pravidlům civilisté trpí. Rozhodující jsou činy, ne slova

Lidové noviny, 6. června 2024

Je statisticky doloženou skutečností, že počet ozbrojených konfliktů (chcete-li, válek) ve světě roste. Pokud v roce 1999 registroval Mezinárodní výbor Červeného kříže ve světě 20 aktivních ozbrojených konfliktů, nyní jich probíhá přes 120.

Přestože ozbrojené konflikty mají jasná pravidla daná humanitárním (válečným) právem, jsme svědky utrpení civilistů i těch, kteří jim chtějí přinést nestrannou pomoc, včetně personálu složek Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Často bývá také z politických důvodů práce humanitárních pracovníků různě zpochybňována nebo bývá zamlžován fakt, že právo na sebeobranu ani v nejmenším neruší povinnost dodržovat i pro bránící se stranu válečné právo, a to i ve vztahu k těmto pracovníkům.

Každé ohrožení humanitárních pracovníků je ovšem ohrožením civilistů, kterým pak nemůže být poskytnuta pomoc, na kterou mají navíc podle válečného práva nárok.

Speciální rezoluce RB OSN

Koncem května 2024 reagovala přijetím speciální rezoluce – pod číslem 2730 – i Rada bezpečnosti OSN. Není bez zajímavosti, že před RB OSN vystoupila také prezidentka Mezinárodního výboru Červeného kříže Mirjana Spoljaric Eggerová. Upozornila radu na narůstající počet případů, kdy je bráněno neutrálním a nestranným humanitárním aktivitám, a to i MVČK – ač mu státy svěřily Ženevskými úmluvami specifický mandát, bývá pravidelně pod tlakem politických či vojenských zájmů, zpochybňován bývá jeho humanitární přístup i pracovní postupy. Tím je znemožňována účinná ochrana těch nejzranitelnějších – osob zbavených svobody v souvislosti s konflikty, které má MVČK právo navštěvovat, pomáhat jim a v důvěrném dialogu s bojujícími stranami přispívat ke zlepšení jejich osudu.

Důležitou povinností států i ostatních bojujících stran je vykládat a aplikovat mezinárodní humanitární právo vždy v souladu s jeho účelem – a tím je reálné zajištění ochrany civilistů neúčastníků se přímo v nepřátelství.

MAREK JUKL
prezident Českého
červeného kříže

Je statisticky doloženou skutečností, že počet ozbrojených konfliktů (chcete-li, válek) ve světě roste. Pokud v roce 1999 registroval Mezinárodní výbor Červeného kříže ve světě 20 aktivních ozbrojených konfliktů, nyní jich probíhá přes 120.

Přestože ozbrojené konflikty mají jasná pravidla daná humanitárním (válečným) právem, jsme svědky utrpení civilistů i těch, kteří jim chtějí přinést nestrannou pomoc, včetně personálu složek Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

S mezinárodním humanitárním právem se mnohdy zachází velmi „pružně“, zejména se zásadami rozlišování, přiměřenosti a povinností preventivních opatření před a při útoku. Bojující strany se sice verbálně k těmto povinnostem hlásí, přitom však často postupují v přímém rozporu s nimi. Klasickým případem je přehlížení hodnoty civilistů a civilních objektů, zanedbávání kumulativního poškození populace ničením infrastruktury nezbytné k životu, nadhodnocování vojenského významu jednotlivých operací či dokonce započítáváním prvků politické výhody nad protivníkem nebo poukazování na „nepřátelské smýšlení“ civilistů.

Takováto „aplikace“ válečného práva, k níž často vybízejí či ji přinejmenším omlouvají i politická vedení bojujících stran, je ovšem porušením závazků z mezinárodního humanitárního práva a ti, kdo takto vojenské operace vedou či k nim dávají příkazy, mohou být shledáni vinnými válečnými zločiny, což však nevrátí zdraví či životy, které byly touto „aplikací“ zmařeny.

Touto „pružností“ ztrácíme právem požadovanou rovnováhu mezi vojenskými zájmy a humanitárním imperativem. Mizí tím omezení ve vedení nepřátelských akcí – a nakonec zmizí i sama lidskost... Motto letošního Světového dne Červeného kříže „Udržujme lidskost naživu“ je palčivou připomínkou tohoto faktu.

Ústřední cíl mezinárodního humanitárního práva – chránit život a zdraví a zajistit respekt k lidské bytosti i během válek – musí být podporován, bráněn a prosazován. Státy již v 19. století konstatovaly, že toto právo představuje hranice, kdy se potřeby války musí sklonit před požadavkem humanity.

Státy jsou dle Ženevských úmluv povinny kolektivně i individuálně využít svůj vliv k zajištění toho, aby byl respektován prostor pro lidskost a aby byla proaktivně umožněna humanitární akce, aby byl zajištěn přístup humanitárního personálu a aby byl tento personál neustále chráněn. Jako neutrální prostředník může MVČK pomoci realizovat tyto kroky, zmírnit utrpení a vybudovat důvěru mezi všemi stranami.

Jednání RB OSN vyústilo 24. května v hlasování, kdy vysokým poměrem hlasů (14 pro, jedna abstence, nikdo nebyl proti) byl přijat text zmíněné rezoluce. Co rezoluce přináší?

Podkopávání důvěry

RB OSN se obrací na všechny strany ozbrojených konfliktů, odsuzuje narůstající útoky na humanitární pracovníky – vždyť jen samotná válka v Gaze si vyžádala už 224 jejich životů.

RB OSN vyzvala bojující strany k okamžitému a definitivnímu ukončení nerozlišujícího používání výbušných zbraní. Vyzývá rovněž strany ozbrojených konfliktů, aby respektovaly zásady rozlišování, přiměřenosti a preventivních opatření při vedení nepřátelských akcí a zdržely se útoků, ničení, odstraňování nebo zneužívání předmětů nezbytných pro přežití civilního obyvatelstva.

Rezoluce dále odsuzuje dezinformace a manipulace s informacemi namířené proti humanitárním pracovníkům (zde připomeňme např. nedávné smyšlenky o neochotě MVČK navštívit unesené izraelské občany a předat jim pomoc). Nejde o maličkosti, tyto dezinformace podkopávají důvěru v humanitární organizace a ztěžují jejich práci. Rada vyzvala státy k přijetí opatření k řešení dezinformačních kampaní podkopávajících důvěru v OSN a humanitární organizace.

Rada dále vyzývá státy, aby provedly úplné, rychlé, nezávislé, nestranné a účinné vyšetření porušení mezinárodního humanitárního práva a mezinárodního práva lidských práv včetně aktů spáchaných na humanitárních pracovnících a personálu OSN.

Závěrem je nutné zmínit, že ke skutečnému zlepšení situace může dojít jen tehdy, pokud se všechny státy budou rezolucí řídit a bude-li RB OSN dodržování mezinárodního práva vynucovat. Vrátime-li se k proslovu prezidentky MVČK, pak musíme zdůraznit, že jej zakončila slovy „Lidé trpící ozbrojenými konflikty potřebují činy, ne slova“.

MAREK JUKL

prezident Českého červeného kříže